

BOLU'DAKİ IRAKLI SIĞINMACILARIN SOSYAL VE EKONOMİK SORUNLARI: SAHA ÇALIŞMASINA DAYALI BİR ANALİZ*

*Mehmet Dalar **Nazlı Ayhan Algan, Ümit Algan***

Özet

Bu çalışmamızda Bolu'da sığınmacı durumundaki Iraklıların durumları ele alınarak, onların kamu hizmetlerine erişimi, mevzuatın kendilerine sağladığı haklardan ne derece yararlanabildikleri ve karşılaştıkları sorunların neler olduğu incelenmiş ve değerlendirmede bulunulmuştur. Iraklı sığınmacıların durumlarını incelemeye önce sığınmacılarla ilgili Türk ve uluslararası hukuk düzenlemelerinin neler içerdiğini, Türk mevzuatının uluslararası hukuk düzenlemeleri karşısındaki durumunu ve geçirdiği değişiklikleri ana hatlarıyla inceledik. Türkiye'de sığınmacıların genel sorunlarına da değinen bu çalışmada Bolu'daki Iraklı sığınmacıların kamu hizmetlerine erişimleri, karşılaştıkları ekonomik ve sosyal problemler Bolu'daki sığınmacılarla yüz yüze görüşülerek tespit edilmiş ve değerlendirmede bulunulmuştur.

Anahtar terimler: Sığınmacı, Iraklı sığınmacı, kamu hizmeti.

SOCIAL AND ECONOMIC PROBLEMS OF IRAQI REFUGEES IN BOLU: AN ANALYSIS BASING ON FIELD STUDY

Abstract

This study evaluates the conditions of Iraqi refugees in Bolu and their accession to public services. It examines to what extent the refugees benefit from the rights provided for them by Turkish legislation. The study, first, analyzes the content of provisions of international and Turkish legal documents on refugees briefly. Then, the next section analyses the status of refugees in Turkish legislation and their amendments on refugees towards those of international law provisions. The last part comprisez the economic and social problem encountered by Iraqi refugees in Bolu and evaluates the conditions of their accession to public services by means of face to face interviews with refugees living in Bolu.

Key Words: Refugee, Iraqi refugee, public service.

* Bu çalışma Abant İzzet Baysal Üniversitesi BOP ofisi Tarafından desteklenmiştir.

** Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi

*** Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek lisans öğrencileri

Giriş

Irak'tan Türkiye'ye gelen ve özellikle Bolu'ya yerleştirilen sığınmacıların kamu hizmetlerine erişim aşamasında karşılaştıkları sıkıntıları temel alan bu çalışmanın amacı, Bolu'da yaşayan Iraklı yabancıların, -özellikle sağlık, sosyal hizmet ve güvenlik gibi alanlarda-, kamu hizmetlerine erişimini araştırmak, karşılaşılan sorunları belirlemek ve çözüm yolları önermektir. Yabancıların ve özellikle belli bölgelere yerleştirilen kesimlerin yerel düzeyde kamu hizmetlerine erişim noktasında ne gibi sorunlarla karşılaştıkları bilimsel yöntemlerle analiz edilmediği dikkat çekmektedir. Oysa Bolu'daki Iraklı yabancıların kamu hizmetlerinden yararlanma veya kamu hizmetlerine erişim konusunda kurumsal bir perspektifin geliştirilebilmesi için öncelikli olarak hem hizmeti talep eden hem de hizmeti sunan kesimlerle görüşmelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amaçlarından ve ulaşmak istediği sonuçlardan biri de belli bölgelere yerleştirilen sığınmacıların kamu hizmetine erişim noktasında yaşadıkları sorunları ortaya koymaktır. Sorunların belirlenmesinin ardından yerel düzeyde yerleştirilen sığınmacıların kamu hizmetlerine erişimlerine yönelik kurumsal düzenlemeler geliştirilebilir. Bu çalışma özelde Bolu genelde de Türkiye çapında sığınmacıların kamu hizmetlerine erişimine yönelik uygulanabilir kurumsal düzenlemelerin belirlenmesine ve uygulanmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Dolayısıyla hedef kitle olarak belirlenen Iraklı sığınmacıların Bolu ilinde kamu hizmetleri alımında yaşadıkları sorunlar, birebir yapılan görüşmeler ile tespit edilerek, bu doğrultuda çözüm önerileri sunulmaktadır.

Bolu'da bulunan Iraklı sığınmacılardan aralarında öğretim üyelerinin de bulunduğu mühendis, ekonomist gibi ünvanlara sahip yüksek tahsil yapmış (beyaz yakalı), çoğunluğu erkek olan altmış civarında kişi ile 2013 yılının Ocak ayından Mayıs ayına kadar değişik tarihlerde görüşmelerde bulunulmuş ve araştırmamıza konu olan sorular sorulmuştur. Barınma, sağlık ve eğitim konuları başta olmak üzere sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının nasıl karşılandığını; mali sorunları, çalışma izni, bilgilendirilme ve güvenlik sorunlarının olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Yerel halkla, kamu otoriteleriyle ilişkilerinin nasıl olduğunu, şikâyetlerinin hangi konularda yoğunlaştığını, memnuniyet düzeylerini içeren sorular sorularak Bolu'da karşılaştıkları ekonomik ve sosyal sorunların neler olduğuna yönelik cevaplar alınmaya çalışılmıştır.

Çeşitli nedenlerle baskı ve ayrımcılığa uğrayan, can ve mal güvenliği ile ilgili sorunlar yaşayan kişilerin buldukları ülkeyi terk ederek güvenli olabileceklerini düşündükleri başka

ülkelere giderek sığınma aramaları, insan haklarının önemli konusunu oluşturmaktadır. Kimlerin sığınmacı olabileceği ve sığınmacı statüsü tanınmışsa ne gibi hak ve özgürlüklerden yararlanacağı konusunda gerek uluslararası hukuk belgeleri gerekse ulusal belgeler her zaman aynı paralelde hükümler içermeyebilmektedir. Sığınmacı kabul eden devlet, sığınma statüsü ile sağlanacak haklarda taraf olduğu uluslararası antlaşma veya ulusal mevzuatı çerçevesinde harekete etmektedir. Çeşitli uluslararası insan hakları ve sığınmacılarla ilgili sözleşmelere taraf olan Türkiye'nin bulunduğu bölge itibarıyla her zaman sığınmacı akımına uğrayacak bir ülke olması, Türkiye'nin sığınmacılarla ilgili ulusal mevzuat hükümleri ve bunların uygulanması önem taşımaktadır.

Uluslararası Hukukta Sığınma

Kişilerin uyuğunda bulunduğu veya ikamet ettiği devletin ülkesini çeşitli baskılar ya da ayrımcı yasal veya siyasal kovuşturmalar nedeniyle veya can güvenliğini sağlamak amacıyla terk ederek yabancı bir devlet ülkesine, diplomatik temsilciliğine, konsolosluk binalarına, savaş veya devlet gemilerine giriş yapmak suretiyle bu devletin korumasını isteme hakkına *sığınma* veya eski tabirle *iltica* denilmektedir (Pazarıcı, 2007, 210). Bu tanım çerçevesinde bireysel sığınma olabileceği gibi toplu sığınma da olabilmektedir. Daha iyi yaşam koşullarını elde etmek için gelenler ise sığınmacı statüsünde tanımlanmazlar. Bu bakımdan bazen *sığınmacı* ile *göçmen* karıştırılabilmektedir. Bu iki kavram hukuk yönünden birbirinden farklıdır. Sığınmacı özellikle siyasal, dinsel, kültürel, ideolojik gibi çeşitli baskılar nedeniyle başka bir ülkeye gelen kişi olarak tanımlanırken, göçmen ise daha çok iyi ekonomik yaşam koşullarını elde etmek amacıyla başka bir ülkeye giriş yapan kişi olarak tanımlanmaktadır (Aybay, 2007, 23). Başka ülkelere sığınmak ve oralarda yaşamak zorunda olan sığınmacılar diğer vatandaşların sahip oldukları iki olanaktan yoksundurlar: Biri hayatını, özgürlüğünü veya servetini tehlikeye koymadan vatandaşı olduğu devlete dönememek, diğeri de sığınmacının bulunduğu yabancı ülkede vatandaşı olduğu devletin diplomatik korumasından yararlanamamak. Devletleri tarafından vatandaşlıktan çıkarılmış olmaları da mümkündür. Ülkelerini iç ve dış savaş gibi siyasal silahlı çatışmalar nedeniyle terk etmek zorunda kalan kişiler kısa süreli sığınmacı olup, çatışma durumunun sona ermesi halinde ülkelerine dönebilmektedirler. Yaşadıkları devletin siyasal baskı ve ayrımcı yasal ve idari ayrımcılıkları nedeniyle ülkelerini terk ederek yabancı devletlere sığınan kişiler ise uzun süreli sığınmacı statüsünde değerlendirilmektedirler (Meray, 1968, 247).

10 Aralık 1948 tarihinde BM Genel Kurulunda kabul edilen *İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin* (TBMM, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>, E.T: 23/05/2013) 14. maddesi, sığınmacılıkla ilgili genel bir hüküm getirmiştir. Herkesin zulüm altında olduğu ülkeyi terk edip başka ülkelere sığınma hakkının olduğunu öngören Bildiri, bu haktan adi suçluların ve BM amacıyla ve ilkeleriyle bağdaşmayan eylemlerden dolayı arananların yararlanamayacağını hüküm altına almıştır. Hukuki anlamda bağlayıcılık getirmeyen bu Bildiri, gerek insan hakları konusunda gerekse sığınma konularında devletlerin konuyla ilgili bağlanacakları sözleşmeler için referans ilkelere yer vermektedir.

Sığınmacıların hukuki durumlarıyla ilgili 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi (T.C. Resmi Gazete, 1961, 5027-5034), Milletler Cemiyeti döneminde kabul edilen sözleşmelerde geçen sığınmacı tanımlarına da atıfta bulunarak, sözleşmenin 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen vatandaşlığı yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan oraya dönemeyen veya korku nedeniyle dönmek istemeyen her kişiye uygulanacağını belirtmektedir (madde 1). Bu sözleşme, sığınma hakkını insan hakları çerçevesinde ele almasından ziyade, devletlerin sığınmacılara asgari olarak insan haklarından ne gibi hakları sağlayacağını düzenlemektedir.

1951 sözleşmesinin getirdiği tarih sınırlaması daha sonra yapılan 1967 tarihli protokolle kaldırılmıştır. Buna göre sözleşmenin getirdiği hükümler, hem 1951 tarihinden önce hem sonra ortaya çıkabilecek olaylar sonucunda sığınmacı olan kişilere uygulanacaktır (1967 protokolü için bkz. insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/, E.T: 23/05/2013). 1951 sözleşmesinin getirdiği tanımlama kuşkusuz dar çerçevede olup, devletlerin bazı sığınmacıları bu tanım dışında bırakma olanakları mümkün olabilmektedir. Savaş gibi kolektif tehlikelerden kaçan küçük ve büyük gruplar ile devlet dışındaki kişi ve kurumların zulmünden kaçanların sığınmacı tanımı kapsamı dışında değerlendirilmeleri söz konusu olabilmektedir. Avrupa insan hakları mahkemesinin 1977 yılında aldığı kararla kamu otoritelerinin dışındaki gruplarca yapılmış baskı ve zulümlerin de sığınmacı statüsünün belirlenmesinde dikkate alınması gerektiği öngörülmüştür (Bouchet-Saulnier, 2002, 251).

İnsan hakları teorisi açısından tartışmalı da olsa genel anlamda sığınma hakkı onu talep edenlerin haklarından ziyade bu hakları verecek olan devletlerin bu hakları tanıması

çerçevesinde şekillenmektedir. Sığınma hakkını insan hakları kapsamında değerlendirmek suretiyle 1960 yılında Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komisyonu tarafından ulusal güvenlik, kamu düzeni ve halkın korunması gibi nedenler olmadıkça bir devletin sığınma talep eden kişileri kabul etmesinin görevi olduğunu öngören Sığınma Hakkı Bildirisi hazırlanmış olmakla birlikte bu bildiri BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmemiştir (Evans ve Newnham, 2007, 555). Uygulanan uluslararası hukuktaki temel ilkeye göre bir devletin yabancıların ülkesine girmesi ve ülkede kalması konusunda tek yetkili olduğu görülmektedir. Bu ilkeye uygun olarak devletin yabancılara sığınma hakkını tanıyıp tanımaması o devletin uluslararası yükümlülükleri ve ulusal mevzuatı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Uluslararası Adalet Divanı'nın sığınma hakkı davasıyla ilgili verdiği 1950 tarihli kararı, bu değerlendirmeyi onaylar görünmektedir (Pazarcı, 1998, 206).

Devletin 1951 tarihli Cenevre sözleşmesine göre sığınmacı statüsünü tanıdığı kişilerle ilgili yükümlülüğü, ilgili kişilerin kaçtıkları devlete geri verilmemesinin (*iade edilmemesinin*) yanında bazı insan haklarını sağlaması gerektiği konulardadır. Dinsel ibadet ve çocukların dinsel eğitimi, fikri sınai mülkiyet hakkı, dava açma hakkı, sosyal yardım alma, çalışma hakkı ve sosyal güvenlikten yararlanma hakkı, ücretli bir işte çalışma hakkı, sendika ve dernek hakları, konut hakkı ve dokunulmazlığı, mülkiyet hakkı, ilk, orta ve yükseköğrenim görme hakkı, seyahat özgürlüğü, kişisel statünün korunması gibi sözleşmenin öngördüğü hakların devlet tarafından sığınmacılara sağlanması gerekir. Sözleşme, bu hakların asgari nitelikte olduğunu, taraf devletlerin bu haklardan daha fazlasını tanıyabileceğini hüküm altına almıştır. Sözleşme, sığınmacıların da buldukları devletin kamu düzenine aykırı hareket etmemeleri, o devletin mevzuat hükümlerine ve devletin alacağı diğer önlemlere uygun davranmaları gerektiği konusunda ödevlerinin olduğunu, bu ödevlere uymayan sığınmacıların kaçtıkları devlete *iade edilmemek* şartıyla konuk devletçe sınır dışı edilebileceğini hükme bağlamıştır (Pazarcı, 2007, 215-216).

Türk Hukukunda Sığınma

Sığınmacıların statülerini ve haklarını düzenleyen ve 1951 yılında yapılan “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair” Cenevre Sözleşmesi Türkiye tarafından 26.08.1961 tarih ve 359 sayılı kanunla ve bazı çekincelerle kabul edilmiştir. Türkiye, koyduğu çekince ile sözleşmenin sığınmacı tanımlamasının yapılmasında dikkate aldığı Rus, Ermeni, Suriyeli ve Keldani sığınmacılarla ilgili düzenleme getiren 1926 ve 1928 tarihli sözleşmelerine taraf olmadığı için bu sözleşmeleri kabul etmediğini, sözleşmenin kimlerin sığınmacı olabileceği veya sığınma

hakkından faydalanacağıyla ilgili getirdiği tarihi kayıt olan 1 Ocak 1951 tarihinden önce ortaya çıkan olaylar ibaresini 1 Ocak 1951 tarihinden önce Avrupa’da çıkan olaylar olarak anladığını bir deklarasyonla bildirmiştir (bkz. T.C. Resmi Gazete,1961, s.5027-5034). 1951 tarihli sözleşmenin getirdiği 1 Ocak 1951 tarihinden önceki olaylar ibaresini kaldıran 1967 tarihli protokole de taraf olmuş olmakla birlikte Türkiye, coğrafi sınırlamayla ilgili çekincesini sürdürmüştür. Buna göre Türkiye, sığınmacılarla ilgili haklar getiren 1951 sözleşmesi ile 1967 protokol hükümlerini sadece Avrupa’dan gelen sığınmacılar için dikkate alacağını, diğer yerlerden gelen sığınmacılarla ilgili sözleşme ve protokol hükümlerini uygulamak zorunda olmadığını, bu konuda ulusal mevzuatının gerektirdiği şekilde davranabileceğini ifade etmiştir. Nitekim 30 Kasım 1994 tarihinde resmi gazetede yayınlanan yönetmelik (T.C. Resmi Gazete, 1968, s. 2; Aybay, 2007, 108) bu içerikte olup, 3. Maddesi itibarıyla Avrupa’dan gelenleri *mülteci*, Avrupa dışından gelenleri *sığınmacı* statüsünde kabul ederek, aynı anlama gelen *sığınmacı* ve *mülteci* arasında sözleşmenin sağladığı haklar bakımından farklılık getirdiği anlaşılmaktadır.

Sığınma veya iltica konusunda ortaya çıkan yeni gelişmeler, mevcut mevzuat hükümlerinin değiştirilmesi gereğini beraberinde getirmiştir. Bulunduğu coğrafi konum ile çatışma bölgelerine yakınlığı itibarıyla yoğun göç ve sığınma akınına uğrayan Türkiye’nin yeni koşullara göre mevzuat değişikliğine gitmesi ve bu konuda kurumsal düzenlemeleri gerçekleştirmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu doğrultuda 04.04.2013 tarihli 6458 sayılı kanun yayınlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 2013, s. 27-79). Yabancıların ülkeye girişleri, statüleri, hak ve yükümlülükleri ve yapılacak işlemler gibi hususlarda Türkiye’nin konuyla ilgili taraf olduğu uluslararası sözleşmelere büyük ölçüde paralellik arz eden *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu* adıyla yayınlanan 6458 sayılı kanun, İçişleri Bakanlığına bağlı *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*’nü kurmanın yanında Türkiye’nin konuyla ilgili mevzuat eksikliklerini giderme ve önemli değişiklikleri getirme bakımından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Yeni kanun uluslararası koruma çeşitleri olarak *mülteci*, *şartlı mülteci*, *ikincil koruma* ve *geçici koruma* terimlerini getirmiştir. Sığınma tanımı ve kapsamını tanımlayan Yeni kanun, eski mevzuatın getirdiği Avrupa’dan gelenleri “*mülteci*” tanımlayan kavramı benimsemiştir (madde 61). Avrupa dışından gelenleri “*sığınmacı*” olarak tanımlayan eski mevzuattan farklı olarak yeni kanun bu sığınmacılar için “*şartlı mülteci*” kavramını kullanmaktadır. *Şartlı mülteciler* üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmalarına izin verilmektedir (madde 62). Farklı bir adlandırma altında da olsa yeni kanun, eski mevzuatın getirdiği coğrafi kriteri koruduğu görülmektedir. Eski mevzuatın düzenlemediği *ikincil koruma* statüsü yeni

kanun tarafından getirilmiştir. Buna göre “mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir” (madde 63). Suriye gibi iç savaşın ve çatışmaların olduğu yerlerden kitlesel olarak gelenlerle ilgili yeni kanun *Geçici Koruma* kavramını kullanmaktadır. Buna göre ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilmektedir (madde 91/1). Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği öngörülmüştür (91/2).

Sığınma Başvurusu ve Türkiye’de Sığınmacıların Genel Sorunları

Sığınma başvurusunda bulunmak isteyen yabancıları *mülteci*, *şartlı mülteci*, *ikincil koruma* ve *geçici koruma* kategorilerinde *uluslararası koruma* statüsünde değerlendiren 6658 sayılı yasa, uluslararası koruma başvurularının bizzat valiliklere yapılacağını öngörmektedir (T.C. Resmi Gazete, 2013, s. 27-79). Avrupa ülkeleri dışından Türkiye’ye yasal veya yasa dışı yollardan gelip de sığınmacı statüsünü elde etmek isteyen yabancılar, BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)’ne yaptıkları başvurunun sonuçlanmasına kadar Türkiye’de kalmak için resmi makamlara *geçici sığınma* başvurusunda bulunmaları gerekir. Sığınmacı statüsünü kazanmak isteyen kişiler BMMYK ofisine başvurup kayıt yaptırmaları gerekmektedir. Kayıt yapıldıktan sonra BMMYK tarafından yabancıların konuşabileceği bir dille yapılan mülakat sonucunda sığınmacı hakkında karar verilmektedir. Bu karar bazı araştırmaların yapılmasının gerekli görülmesi nedeniyle bir yıl veya bir yıldan fazla bir sürede alınabilmektedir. Yapılan görüşme ve araştırma sonucunda durumları 1951 sözleşmesine uygun olduğuna karar verilenler için uluslararası hukuk anlamında “*sığınmacı*” statüsü tanınmakta ve kendilerine *BMMYK mülteci belgesi* verilmektedir. Bu durumda BMMYK, sığınmacı olarak

tanınan kişileri ABD, Kanada, Avustralya gibi devletlere gidebilmeleri için o devletlerin büyükelçilerine yönlendirebilmektedir. Türkiye’de sığınmacılara kimliklerini belirleyen *sığınmacı tanıtım kartı* ile *ikamet izin belgesi* verilmektedir. İkamet izin belgeleri altı ay süreyle verilmektedir. Süre bitiminde altı aya kadar uzatılması mümkün olabilmektedir. Bir yıllık süre sonunda sığınmacının BMMYK’ya yaptığı başvuru henüz sonuçlanmamışsa ikamet izin süresi yeniden uzatılabilir. Ayrıca emniyet makamlarınca sığınmacının yönlendirildiği ilde yaşaması ve izinsiz başka bir yere gitmemesi gerekmektedir. Sığınmacının başka bir ilde gitmesi için o ilde birinci derecede akrabalarının olması veya bulunduğu ilde hastalığının tedavi edilmesi imkânının olmaması gerekir (Eşsiz ve Günel, 2013). Bu arada İçişleri Bakanlığı’nca 13 Temmuz 2011 tarihinde yayınlanan genelgeye göre, ‘mülteci ve sığınmacı statü belirleme yetkisi’ yedi ildeki valiliklere devredilmiştir. Ayrıca sığınmacıların zorunlu ikamete tâbi tutulduğu uydu kentlerin sayısı da 51’e yükseltilmiştir. Bu düzenlemeler, sığınma prosedürüne erişimin bürokratik engelleri aşarak daha kolay sağlanacağına dair umutları artırmakla birlikte, uygulamanın hangi yönde ilerleyeceği konusunda bazı şüpheleri beraberinde getirmektedir. Uydu kentlerin sayısındaki belirgin artış sevindirici bir gelişme olarak kabul edilmektedir. Bununla beraber bu kentlerde sığınmacıların kaldıkları yerlerin fiziki koşullarının uluslararası standartlar düzeyinde iyileştirilmesi ve sığınmacıların temel insani ihtiyaçlarının karşılanabilmesi çok daha önemli bir husus olarak görülmektedir. İdari makamların sığınma başvurularını daha hızlı bir şekilde sonuçlandırmaya çalışırken, sığınma hukukunun temel ilkelerine titizlikle uymaları gerekmektedir (İHAD, 2012, 8). Sığınmacılardan alınan ikamet harcıyla ilgili bazı değişiklikler de yapılmıştır. İçişleri Bakanlığı’nın 19.03.2010 tarih ve 2010/19 sayılı genelgesine göre sığınmacıların ikamet harcını ödemeye mali durumlarının yeterli olmadığını belirtmeleri üzerine ikamet harcı alınmayacaktır. Öğrencilere de ikamet harcı muafiyetini getiren genelge, maddi durumu yeterli olmayanlardan daha önce istenen ikamet harcını da kaldırmıştır. Altı ay ve daha fazla ikamet izni verilecek sığınmacı ve mültecilerin ikamet izinleri düzenlenirken aynı anda yabancı numarasının da ikamet tezkeresine yazılması öngörülmüştür (Mülteci Der, 2010, 33-34).

Yukarıda verilen prosedürler çerçevesinde 2008 yılı itibarıyla BMMYK Türkiye Temsilciliği’nin verdiği bilgilere göre resmi kurumlar ve komiserlik tarafından “sığınmacı” olarak kabul edilmiş ve koruma altındaki kişi sayısı 322’dir. Fakat sığınma talebinde bulunmuş olup durumları farklı aşamalarda seyreden ve başvurularının sonucunu beklemekte olan kişi sayısı 12 bin 750’dir. Sığınma başvurusu yapan bu kişilerin sayısı dikkate alındığında sığınma başvurusu kabul edilmiş 322 kişinin çok küçük bir azınlığı oluşturduğu görülmektedir. 2008

yılında BMMYK gözetiminde buldukları halde 14 sığınmacı kendi ülkelerine geri gönderilmiştir. 51 sığınmacı ise Türkiye'den diğer ülkelere (İran, Irak, Suriye) sınır dışı edilmişlerdir. Yine BMMYK'ya kayıtlı oldukları halde ve geri gönderilmeme ilkesine rağmen 13 sığınmacı geldikleri ülkelere sınır dışı edilmişlerdir. Bu sığınmacıların üçüncü bir ülkeye gönderilmeleri süreci ve bu ülkelerde sağlanacak koruma koşulları Hükümet tarafından dikkate alınmadığına dikkat çekilmektedir (İHAD, 2009, 10). Mart 2013 yılı itibarıyla Türkiye'ye İran, Irak, Afganistan, Somali gibi ülkelere gelen sığınmacı sayısının 34 bin 576 kişi olduğu BMMYK kayıtlarından anlaşılmaktadır. Türkiye'nin geçici koruma sağladığı Suriyeli sığınmacılar ise bu sayıya dâhil değildir(UNCHR, http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/istatistik_mart_tr.pdf, E.T: 04.05.2013).

Sığınmacıların Türkiye'de genel olarak karşılaştıkları sorunlara gelince; Türkiye'nin coğrafi sınırlama bağlamında getirdiği sığınmacı statüsünün verilmesine bağlı olarak BMMYK ile paralel yürütülmek zorunda olunan sığınma prosedürü, BMMYK'daki işlemlerin uzamasına bağlı olarak uzun sürelere yayılmakta ve sığınmacılar hakkındaki kararlar geç çıkmaktadır. Uzman personel ile tarafsız çevirmenlerin bulunmaması veya yetersiz olması sığınmacıların zamanında işlerin sonuçlanmasını önlemektedir. Sığınmacıların uydu kentler dâhilinde serbest ikamete tâbi tutulmaları doğru kabul edilse bile sığınmacıların dinsel, etnik, cinsel kimlik gibi yönelimleri dikkate alınarak isabetli yerleştirmeler yapılamamaktadır. Barınma sorunu gibi sığınmacıların temel insani ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersizliklerle karşılaşmaktadır. Sığınmacıların çalışma haklarıyla ilgili mevzuatta düzenleme olmasına rağmen uygulamada çalışma izni alamamaları, sığınmacıların kendi geçimlerini sağlamada istismara açık zeminlerin oluşmasına yol açmaktadır. Yapılan yasal değişikliklerle sığınmacılar genel sağlık sigortası kapsamına alınmasına rağmen birçok ilde tedavi olamadıkları yönünde şikâyetler bildirilmiştir. Uydu kentlerde serbestçe ikamet etmelerine izin verilen sığınmacılar için otomatik olarak işleyen bir barınma ve diğer sosyal yardım mekanizmaları bulunmamaktadır. Genelde ev, otel ve pansiyon gibi yerlerde sağlıklı olmayan ortamlarda yaşamaktadırlar. Uzun yıllar alan sığınma sürecinde karşılaştıkları sorunlar yanında sığınmacılar, evlenme, boşanma gibi medeni ihtiyaçlarını gidermelerinde de sorunlar yaşamaktadırlar. Türkiye'de anne ve babası ile birlikte olmayan küçük yaşta çocukların barınması ve diğer sosyal sorunları ciddi ölçüde olup, çocuk esirgeme kurumları gibi resmi makamların sağladıkları imkânlar deneyimsiz personel nedeniyle sınırlı düzeydedir. Yalnız veya eşiyile yaşayan kadın sığınmacılar sığınma sürecinde her türlü istismara maruz kalabilmektedirler. Onları koruyucu etkin ve güçlü mekanizmalar

mevcut değildir. Farklı cinsel eğilime sahip olan sığınmacılar bazı yerlerde şiddete ve ayrımcılığa uğramaktadırlar (Mülteci Der, 2010, 65-67).

Bolu'daki Sığınmacılar

Son yapılan yasal değişiklikle Türkiye'ye gelen sığınmacılara “şartlı mülteci” denilerek “sığınmacı” ile “mülteci” arasındaki hukuksal bağlamda anlam farkı ortadan kaldırılmakla birlikte coğrafi kısıtlama halen devam etmektedir. Ancak, buna rağmen BMMYK nezdinde söz konusu kesimlerden bazılarının sığınmacılıkları kabul edilmekte ve durumlarına uygun üçüncü bir ülkeye gidişlerine kadar Türkiye'de ikamet etmelerine izin verilmektedir. Bu kapsamda içişleri bakanlığının 24/12/2010 tarihli ve B.05.1 EGM ...216840 sayılı genelgesi doğrultusunda Bolu il Emniyet Müdürlüğü, 31.03.2011 tarihinden itibaren ülkeye sığınma talebinde bulunan yabancıların Bolu iline müracaatlarını kabul etmiştir. Öncelikle 345 sığınmacı Bolu'ya yerleştirilmiş fakat farklı aralıklarla ülkeye gelen sığınmacıların Bolu'ya yönlendirilmesiyle birlikte bu sayıda ciddi artış olduğu gözlemlenmekte ve nitekim 2012'nin Mayıs ayı itibariyle bu sayının 800'lere ulaştığı bilinmektedir. Ancak, sayının sürekli değişiklik gösterdiğini 2013 yılı itibariyle bu sayıda bir düşüş olduğunu belirtmek gerekir.

Yerel Otoritelerin Sığınmacılara Yönelik Girişimleri

Bu kapsamda, Bolu il sınırları içindeki sığınmacıların durumlarını araştırma amaçlı Bolu Valiliği, Emniyet Müdürlüğü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Belediye yetkilileriyle görüşmeler yapılmış ve ilgili birimlerden bir takım veriler temin edilmiştir. Bu kapsamda Bolu Valiliği yetkili mercileriyle yapılan görüşmelerde, içinde bulunulan dönem itibariyle devletin Bolu'daki sığınmacılara 75 bin TL yardımda bulunduğunu ve bu yardımının ihtiyaç sahibi sığınmacılara belli şartları taşımaları koşuluyla aylık olarak düzenli bir şekilde dağıttığı ifade edilmiştir.

Yapılan yardımlar kapsamında sığınmacılarla daha kolay iletişim kurabilmek için Bolu Müftülüğünden Arapça bilen imam, müezzin ve memurların temin edildiği belirtilmiştir. Arapça bilen tercümanlarla ilgili aşağıda belirtilecek bazı öneriler bulunmasına karşın, uygulamanın başlatılması önemlidir. Öte yandan çocukların eğitimi konusunda bazı okullarla ortak çalışmalar yapıldığı ve eğitime devam edebilmelerine yardımcı oldukları belirtilmiştir. Ayrıca sığınmacılardan Türkçe öğrenmek isteyenler için Bolu Halk Eğitim Merkezinde dil kursu açıldığı ifade edilmiştir. Sağlık konusunda devlet hastanelerinden ücretsiz olarak yararlandıklarını ifade eden yetkili, gıda yardımı konusunda Belediyenin ilk altı ay boyunca

günlük bir öğün (Öğle) olmak üzere yardımda bulunduğu fakat bunun daha sonra kesildiğini belirtmiştir. Yaklaşık iki senedir belirli şartları taşıyan sığınmacılara yardımların yapıldığını fakat son dönemlerde devletten gelen yardımların azaldığını, dolayısıyla da verilen yardımlarda aksamalar olduğunu sözlerine eklemiştir. (Söz konusu yardımların, ev kirası, gıda, ısınma vb. ihtiyaçların giderilmesine yönelik aylık 400 TL olduğunu, fakat bu rakamın değişebildiğini ifade etmiştir. Ayrıca gerekli şartları taşıyan ailelere kış aylarında kömür yardımı yapıldığını sözlerine eklemiştir.)

Bolu idari ve güvenlik birimleriyle yapılan görüşmeler sonucunda, **şehirde bulunan sığınmacıların eğitim, sağlık, barınma, gıda, ekonomik gelir, tercümanlık, kamu kurumları ile iletişim, vb. hem genelde hem de özelde sorunlarının neler olduğunu ortaya çıkarmaya yönelik sorular hazırlanmış ve görüşmeler esnasında sorular duruma göre detaylandırılmış ve ekstra sorularla desteklenmiştir.** Soruların hazırlanması hem genel durumu ortaya çıkarmak hem de detaylandırılmış sorularla da spesifik sorunların ortaya çıkarılmasını sağlamaya dönük olmuştur.

Sığınmacılarla yapılan görüşmeler bağlamında sığınmacıların kamu hizmetlerine erişimi noktasında karşılaştıkları temel sorunların neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunlar, aşağıda ilgili başlıklar altında detaylandırılmıştır.

Eğitim İle İlgili Sorunlar;

Bolu'ya sığınmacıların kabul edilmesiyle birlikte gelenlerin hem topluma adapte olabilmeleri hem de normal yaşamlarını sürdürebilmeleri adına idari amirlerin aldığı önlemlerden biri, çocukların eğitim hayatlarını sürdürebilmelerine olanak sağlamak, yetişkinlerin de hem resmi işlemlerini yaparken hem de halka iletişim kurarken yaşadıkları iletişim sorununu ortadan kaldırmak gibi bir takım önlemler almak olmuştur. Çocukların seçilen bir okulda (Atatürk İlköğretim Okulu) eğitim görmeleri sağlanmış, yetişkinlerin de Halk Eğitim Merkezi aracılığıyla açılan Türkçe kurslarından yararlanmaları sağlanmıştır. Genel olarak eğitim başlığı altında yapılan bu düzenlemelerden sığınmacıların memnun olduklarını söylemek mümkün. Fakat beklentilerin karşılandığı veya istenilen düzeyde olmadığı yönünde şikâyetleri olanlar da mevcuttur. Özellikle kendi ülkesinde üniversite okumuş ve burada devam etmek isteyenlerin veya üniversite okuyabilecek düzeyde bir eğitim kurumundan mezun olmuş gençlerin Türkiye'de eğitimlerine devam etmek istedikleri yönünde taleplerini dile getirmektedirler.

Öte yandan Mülteciler tarafından gündeme getirilen diğer şikâyet ve talepler ise şu şekildedir:

- Kendi ülkesinde üst sınıflarda okuyan çocukların daha alt düzeyde eğitim hayatlarını sürdürmek zorunda bırakılmaları,
- Kendi ana dillerinde eğitim görebilecekleri sınıfların oluşturulması,
- Özellikle ilköğretim kademesindeki öğrencilerin sürece uyum sağlayabilmeleri için psikolojik destek ve danışmanlık hizmetinin verilmesi,
- Lisans ve lisansüstü eğitim görmek isteyenlerin önündeki engellerin kaldırılması,(Aralarında kendi ülkelerinde İngilizce öğretmenliği, makine mühendisliği, inşaat mühendisliği, uzay bilimleri, radyo-televizyonculuk, iletişim vb. bölümlerden mezun olanların genel isteği burada eğitimlerine devam edebilmeleri yönündedir. Aralarında Profesörlerin de olduğu aile bireyleri çocuklarının durumunun kendilerini çok üzdüğünü, çünkü çocuklarının nitelikli bireyler olduklarını ve burada hiçbir şey yapmadan öylece beklemelerinin insanlık onuru ve şahsiyet haklarıyla uyuşmadığını ifade etmişlerdir. İçinde oldukları durumun açık hava hapishanesinden bir farkı olmadığını, dolayısıyla da çocuklarının verimli yaşlarını bu şekilde hiçbir işe yaramadan geçiriyor olmalarının kendilerini çok üzdüğünü ve bu konuda kendilerine yardımcı olmalarını istediler.)
- Daha önce de değinildiği üzere şehre aralıklarla sığınmacılar gönderilmekte ve şehirden ayrılanlar olmaktadır. Dolayısıyla da şehirde bulunanlar zamanla değişmekte, ilk başlarda verilen dil kurslarının son dönemlerde verilmediği yönünde şikayetler görülmüştür.
- Bazıları da Türkçenin yanında İngilizce kursunun da açılmasını talep etmektedir.
- Arapça eğitim verilmemesi durumunda, yabancı dilde eğitimle hayatlarını sürdürmelerine yol açacak özel eğitim birimlerinin olmasını talep etmektedirler.
- Mültecilerin çocuklarının eğitim sorunlarının giderilmesi gerektiği; Bolulu olan öğrencilerle aynı sınıfta ve aynı dersleri almalarının toplumsal düzeyde çocuklarının başarı durumunu ve hayata bağlılıklarını da etkilediği belirtilmektedir.

Sağlık İle İlgili Sorunlar,

Gelen sığınmacıların devletin yaptığı yardımlardan yararlanabilmeleri için öncelikli olarak geçici oturma izni almaları gerekmektedir. Sağlıkla ilgili devletin sağladığı imkânlardan

yararlanabilmeleri için oturma izinlerinin olması gerekmektedir. Oturma izin kartı kendilerinin kamu kurumları ile yaptıkları işlemlerde kullandıkları kimlik kartıdır. Devlet kimlik kartına sahip sığınmacıların sağlıkla ilgili yaşadıkları problemlerde devlet hastanelerinden ücretsiz faydalanabilmelerini sağlamış, fakat özellikle şeker hastalığı, kalp hastalıkları vb. bazı kronik ve sürekli olan hastalıklarda bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. Özellikle ameliyat ihtiyacı olan hastaların devlet hastanesinde imkânların elverişli olmaması veya farklı sebeplerden dolayı üniversite veya başka hastanelere yönlendirmeleri hem maddi hem de bu hastanelere ulaşmaları konusunda sorunlar mevcuttur. Yaşanılan sorunlar şunlardır;

- Devlet hastanelerinin ücretsiz olmasından memnun olan sığınmacılar, bu hastanelerde tedavi edilmesi uygun olmayan hastalıklar nedeniyle üniversite hastanesine yönlendirilmeleri ve ücretli olması,
- Sığınmacılardan bazılarının ciddi sağlık problemleri bulunmaktadır. Ameliyat gerektiren bazı hastaların Bolu'da ameliyat olmak istememeleri ve İstanbul veya Ankara gibi şehirlerde daha teşekküllü hastanelerde tedavi olmak istemeleri ve bu yöndeki engellerin kaldırılması, (Sığınmacıların şehir dışına çıkmaları yasak, ancak alınan özel izinle çıkabildiklerini, bununda çok zor olduğunu ifade ettiler.)
- Tıpkı devlet hastanelerinde tedavinin ücretsiz olduğu gibi ilaçların da ücretsiz olması, (Valilik zor durumda olanlara bu yönde yardımlar yapmakta. Fakat bireyin ihtiyaç sahibi olup olmadığını belirlenmesinin çok uzun sürdüğünü belirtmektedir.)
- Özellikle kronik hastalıklarının hem tedavisinin sorun olduğu hem de ilaçların maliyetinin yüksek olması,
- Ayrıca hastanede iletişim kurmakta zorlandığı, vücut diliyle anlaşmak zorunda kalanların olduğu dolayısıyla bir tercümanın olması,
- Bunların dışında ilk hastane tedavisinin ardından başka birimlere sevk edilmeleri durumunda (özel birimlere, tahlil vs) ücret taleplerini karşılamaları istenmektedir.

Bilgilendirme ve Güvenlik İle İlgili Sorunlar

Sığınmacılarla yapılan görüşmelerde özellikle içinde buldukları durumla ilgili sahip oldukları hakların neler olduğu ve benzer konularda herhangi bir bilgilendirme yapıp yapılmadığı özellikle sorulmuştur. Çünkü uluslararası hukuk ve iç hukuk bağlamında hangi haklara sahip oldukları konusunda bilgilendirilmeleri hem sorumluluklarını bilmeleri ve yerine getirmeleri hem de yerine getirmediğinde ne gibi durumlarla karşılaşacaklarını bilmeleri

açısından son derece önemlidir. Yaptığımız görüşmeler neticesinde ne bireysel ne toplu olarak kendilerine böyle bir bilgilendirmenin yapılmadığını görmüş olduk. Bilgilendirme konusunda önemli sorunlar yaşayan sığınmacılar özellikle BMMYK'den ve Emniyet Müdürlüğünden şikâyetçiler. Çünkü Türkiye'ye girdikleri andan Bolu'ya yerleşmelerine kadarki süreçte sadece kayıt işlemleriyle ilgili kendileriyle görüştiklerini ve işlemlerin de çok uzun sürdüğünü belirttiler. Özellikle Emniyette çok fazla sıkıntı yaşadıklarını ifade eden sığınmacılar, hem kurumdaki yetkililerle anlaşma konusunda hem de geçici oturma izni alma konusunda önemli sıkıntılar yaşadıklarını söylediler. Dolayısıyla özellikle kentte yerleşinceye kadarki süreçte her şeyi kendi başlarına halletmek zorunda kalan sığınmacılar, ilk günden sonraki süreçte kendilerinden önce şehre yerleşmiş sığınmacılardan destek görmekte ve işlemlerini onların deneyimleri doğrultusunda gerçekleştirmektedirler. Güvenlik konusuna gelince görüştüğümüz sığınmacıların ve çevresindeki sığınmacıların herhangi bir problem yaşamadıklarını öğreniyoruz. Kendilerinin herhangi bir adli vakaya karışmadıklarını veya karışan birini duymadıklarını dolayısıyla da olası bir durumda ne tür bir işleme maruz kalacaklarını bilmediklerini ifade ettiler. Halkla ilişkilerinin çok iyi olduğunu ifade eden sığınmacıların Bolu halkından kendilerine yönelik herhangi bir olumsuz davranışla karşılaşmadıklarını ifade ettiler. Dolayısıyla bu konuda yaşadıkları sorunları sıralayacak olursak;

- Temel hakları hakkında bireysel veya gruplar halinde bilgilendirilmeleri, özellikle Emniyet Müdürlüğünde yetkililerle sağlıklı iletişimin kurulabilmesi için bir tercümanın tahsis edilmesi,
- BMMYK veya Valilik bünyesinde psikolojik sorunlarının giderilmesi yönünde kendilerine yardımcı olabilecek bir psikolojik danışman, (birçoğu ülkesindeki ölüm tehditleri almasından dolayı ailesinden bireyleri ülkede bırakarak Türkiye'ye sığınmış dolayısıyla aileleriyle ilgili ciddi endişeleri bulunmakta. Özellikle bu konuda kendilerine hem psikolojik hem de aile bireylerinin de Türkiye'ye getirilmesi konusunda yardımcı olmalarını istemektedirler.)

Bilgilendirilme konusu sığınmacıların karşılaştıkları sorunların temelini oluşturmaktadır. Özellikle BMMYK'den Emniyet Müdürlüğüyle iletişime geçmelerine kadarki süreçte sağlıklı bir bilgilendirme yapılmadığı için sığınmacılar kendi kaderlerine terk edilmiş durumdadırlar. Karşılaştıkları sorunları çözme konusunda danışmanlıklarını idari kurumların yerine şehre daha önce gelen sığınmacılar yapmaktadır. Bu da yeni gelenlerin eskilerin insafına kaldıklarına işaret etmektedir. Yeni gelenlerden bazıları eskilerin anlattıklarından yola çıkarak

olası yardımlara bile başvurmak istemiyor veya birçoğu daha bankalarda hesap açıp açamayacaklarını bile bilmiyor ve bunlara benzer örnekleri çoğaltmak mümkün. Ayrıca yeni gelenlerin daha öncekilerin insafına bırakılması ve yapılan yardımların belli bir standardının olması sığınmacıların kendi aralarında da farklı hesaplamalar yapmalarına neden olmaktadır. Özellikle son dönemlerde yapılan yardımların ciddi oranda azalması daha önce gelen sığınmacıların yenileri farklı yönlendirmelerine de sebep olabilmektedir. Bu noktadan hareketle idari yetkililerin yapacağı bilgilendirmeler ve yönlendirmelerin önemi ortaya çıkmaktadır.

BMMYK, Emniyet Müdürlüğü Ve Valilikle İlgili Sorunlar

Bu kurumların bilgilendirme ve güvenlik ile ilgili sorunlarına kısaca değinilmiştir. Fakat sığınmacıların bu kurumlarla ilgili yaşadıkları sorunların başında, söz konusu kurumlardaki işlemlerin çok uzun zaman alması ve işlemlerin çok ağır ilerlemesi yer almaktadır. Özellikle görüşme yaptığımız kişilerin tümünün aynı görüşte olması ve sığınmacıların özellikle bu konudan muzdarip olmaları dikkat çekiciydi. Nitekim aralarında iki yıla yakındır beklemekte olanlar vardı ve birçoğu uzun zamandır beklemektedir. Özellikle BMMYK ile beklentilerin çok yüksek olduğu fakat çoğunun uzun süre beklemesinden, kendileriyle ilgilenilmediğinden, evrak işlemlerinin çok uzun sürmesinden dolayı umutsuz oldukları gözlenmiştir. Bu kurumların elde olmayan nedenlerden ötürü bir takım aksaklıkların olabileceğini göz ardı etmeksizin, sığınmacıların farklı düşüncelerinden ve beklentilerinden yola çıkacak olursak;

- Özellikle BMMYK’de evrak işlemlerinin çok uzun sürmesi, kayıt esnasında saatlerce bekleyenlerin olduğu ve bu süre zarfında herhangi bir bilgilendirmenin yapılmadığı ve uzun süren bekleyişten sonra sadece pasaport kayıtlarının alındığı ve birkaç doküman verilip Bolu’ya gönderildikleri yönündeki sıkıntılar,
- Ayrıca Bolu’ya geçildikten sonraki aşamada BMMYK’nin kendileriyle yapacakları görüşmelerin çok geç bir tarihe verilmesi,
- Özellikle maddi anlamda zorluk çekenlerin BMMYK ve Türkiye devletinin katkılarıyla sığınmacılara yönelik bir kamp kurulması,
- İltica etmek istedikleri ülkeleri kendilerinin seçemedikleri dolayısıyla BMMYK’nin kendileri adına seçtikleri ülkelerin şartlarının bazılarının kendilerine uygun olmadığı (zorunlu askerlik vb.)
- Maddi anlamda BMMYK’nin herhangi bir desteğinin olmaması,
- Emniyet Müdürlüğündeki tercüman sıkıntısı,

- Emniyet Müdürlüğünün adres beyan etmeyinceye kadar kendilerine kimlik kartlarının verilmemesi, bu kartların ücretli olması,
- Şehir dışına çıkmalarına izin verilmemesi, özellikle bekârların her gün imza atmak zorunda olması,
- Valilikçe verilen yardımların aksaması, son zamanlarda çok zor verilmesi ve verilinceye kadarki sürecin çok uzun olması,

Çalışma İzni Ve Mali Sorunlar

Görüşme yaptığımız sığınmacıların hepsi mali anlamda sıkıntı yaşamakta olduklarını ifade ettiler. Özellikle çok uzun süre kentte yaşadıklarını ve yapılan yardımların da yetersiz olduğunu göz önüne alacak olursak çalışabilmelerine olanak sağlanmasının hayati bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Sığınmacıların çoğu ailelerinden gelen yardımlarla hayatlarını ikame etmektedirler, yapılan yardımların yetersiz olduğu giderlerinin çok az bir kısmının karşılandığını, dolayısıyla çalışmalarına izin verilmemesi durumunda bu şekilde daha fazla geçinemeyeceklerini belirttiler. Özellikle kiralardan çok yüksek olmasından şikayetçi olan sığınmacılar, gıda, elektrik, su, ısınma vb giderlerin eklenmesiyle masrafların karşılayamayacakları boyutlara ulaştığını, dolayısıyla birkaç ailenin aynı evi paylaştıklarını, bazı evlerde yaşayan bireylerin sayısının on beşi geçtiğini söylediler. Gençlerin ise durumunun daha da vahim olduğunu ifade eden sığınmacılar, çoğunun ailelerinden yardım alamadıklarını, çünkü ailelerin de zor durumda olduklarını, dolayısıyla da zor şartlar altında geçindiklerini, hatta çoğu zaman kendi aralarında para biriktirip gençlere verdiklerini veya birilerinden borç aldıklarını açıkladılar. Yapılan görüşmeler esnasında bu tür olaylar spontane olarak gelişmiş ve bunlara şahit olunmuştur. Mültecilerin ekonomik koşullardan son derece rahatsız oldukları ve eğer çalışma izinleri olursa çalışmaktan hiçbir zaman çekinmeyeceklerini, dolayısıyla ülkeden ayrılacakları süreye kadar en azından temel ihtiyaçlarını karşılamak için bir şeyler yapmak istediklerini ifade ettiler. Nitekim yetkililerle yaptığımız görüşmelerde ülkedeki sığınmacıların çalışmalarının önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik birtakım çalışmalar yapıldığını ve bunu en kısa zamanda hayata geçirmeye çalışacakları yönünde çabaları olduğunu öğrendik.

Bunlara ilaveten yapılan görüşmeler esnasında sığınmacıların ekonomik durumlarının birbirinden farklı olduğu bazıların durumlarının gerçekten çok kötü olduğu, bazıların normal ve bazıların da normalin üstünde olduğu gözlemlenmiştir. Fakat şu bir gerçek ki bu insanlar çok uzun süredir bu şehirde yaşamaktadırlar. Kimisi yurt dışındaki akrabalarından destek görmekte, kimisi kaçak olarak çalışmakta, kimisi de yurttaşlarından aldığı borçlarla

geçimini sağlamaktadır. Fakat hepsinin ortak noktası ne zamana kadar bu şekilde hayatlarını sürdürecekleri olduğu yönündedir. Çünkü ailelerin ve arkadaşlarının bir yere kadar kendilerine yardım edebilecekleri daha sonra onların da yardım etmekten vazgeçeceğini veya bakacak durumlarının olmayacağını belirtmektedirler. Nitekim kendilerinin de bu durumdan rahatsız olduklarını başkalarından maddi destek istemenin gururlarına dokunduğunu, izin verilmesi durumunda kendi ekmeklerini kazanabileceklerini ifade etmektedirler. Hatta bu noktada çok çarpıcı ifadeler kullananlardan bazıları; “bizi burada sessiz bir ölüme terk ediyorlar”, “Açık bir hapisanede hiç bir şey yapamadan ölümü bekliyoruz” şeklinde duygularını açıklamaktadırlar.

Değerlendirme Ve Sonuç

Yukarıda da değinildiği gibi Bolu’da yaşayan Iraklı sığınmacıların kamu hizmetlerine erişimleri, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması bakımından halen sorunlarla karşı karşıya oldukları, açık hapisane koşulları olarak adlandırdıkları tecrit koşullarından kurtarılmalarını bekledikleri, çalışma izinleri, eğitim sorunları ve sağlık sorunları başta olmak üzere çeşitli konulardaki sorunlarının çözümünde beklenti içinde oldukları yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. İşlemlerini geç sonuçlandıran BMMYK’dan yana şikayetler de öne çıkmaktadır. Bununla birlikte yapılan görüşmelerde halkla iletişim konusunda pek sıkıntı yaşamadıkları, halktan yana sıkıntılarının olmadıkları görülmüştür. Kamusal anlamda bazı ihtiyaçlarının sağlandığı, nakdi bazı yardımların yapıldığı konusunda çalışmalar olmakla birlikte yeterli düzeyde olmayıp, sığınmacıları tatmin etmekten uzaktır.

Sığınmacıların beklentilerinin karşılanması açısından aşağıdaki önlemlerin alınmasının gerekli olduğunu düşünmekteyiz:

BM organları gibi uluslararası kuruluşlarla veya ulusal kuruluşlarla olan ilişkilerinde evrak işlemlerinin ve diğer işlemlerinin süratle sonuçlandırılması, gecikme olacaksa bunun nedenleri konusunda kendilerinin bilgilendirilmeleri gerekir. 2013 yılında çıkarılan ve yukarıda değinilen yabancılar ve uluslararası koruma kanunu hükümleri de dikkate alınarak sığınmacıların sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Maddi yönden zorluk çeken sığınmacılara ulusal ve uluslararası kuruluşların katkılarının ulaştırılması, sığınmak istedikleri ülkeleri kendilerinin seçmeleriyle ilgili imkanların tanınması, tercüman sıkıntılarının giderilerek iletişim sorunlarının giderilmesi, çalışmak isteyen sığınmacılara çalışma izninin verilmesi, şehir dışına kontrollü de olsa çıkışlarının sağlanması, eğitim, öğrenim ve sağlık gibi konularda karşılaştıkları sorunların giderilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

Aybay, Rona (2007), **Yabancılar Hukuku**, İstanbul Bilgi Üniversitesi y., İstanbul.

Bouchet-Saulnier, Françoise (2002) , *İnsancıl Hukuk Sözlüğü*, çeviren Selahattin Bağdatlı, İletişim yayınları, İstanbul.

Meray,.Seha L. (1968), *Devletler Hukukuna Giriş*, Birinci Cilt, Ankara Üniversitesi SBF yayınları, no. 237, Ankara.

Pazarıcı, Hüseyin (2007), **Uluslararası Hukuk**, Turhan kitabevi, Ankara.

Pazarıcı, Hüseyin (1998), **Uluslararası Hukuk Dersleri, II. Kitap**, Turhan kitabevi, Ankara..

Eşsiz, Veysel ve Günel, Gökçe (2013) “Uydu Kentlerde Mülteciler: Yerel STK'lar için bir eğitim programı”, <http://www.hyad.org.tr/multecielkitabi/>, E.T. 04.05.2013

Evans, Graham ve Newhnam, Jeffrey, (2007), **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**,çev: H.Ahsen Utku, Gökkuşbu y., İstanbul.

İHAD (İnsan Hakları Araştırma Derneği) (2012), 2011 Yılı Türkiye İltica ve Sığınma Hakkı İzleme Raporu, Şubat, 2012, <http://www.ihad.org.tr/> E.T: 09/05/2013.

İHAD (İnsan Hakları Araştırma Derneği) (2019), Türkiye İltica ve Sığınma Hakkı 2008 İzleme Raporu, Şubat 2009, <http://www.ihad.org.tr/> E.T: 09/05/2013.

insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/. E.T: 23/05/2013

Mülteci Der, İltica ve Göç Alanındaki Gelişmelere Genel Bakış, İzmir, 2010, s. 33-34, www.multeci.org.tr, E.T. 06/05/2013.

TBMM, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>E.T: 23/05/2013.

T.C. Resmi Gazete (1961), 05.09.1961, sayı 10898, ss.5027-5034.

T.C. Resmi Gazete (1968), 14.10.1968, sayı 13026, s.2.

T.C. Resmi Gazete, 11 Nisan 2013, sayı 28615, ss.27-79

UNCHR, http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/istatistik_mart_tr.pdfE.T: 04.05.2013